

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
bureauonderzoek en boringen aan Weg
achter de Es 8 te Uffelte, gemeente
Westerveld (Dr.)**

M.J.M. de Wit

ARC-Rapporten 2004-49

Groningen
20 september 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Het woonhuis aan Weg achter de Es 8 te Uffelte wordt in de nabije toekomst afgebroken om plaats te maken voor een nieuwe, ruimere woning. Het gebied waarin het huis ligt heeft volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) een hoge trefkans. In de nabije omgeving van Weg achter de Es 8 liggen drie terreinen die op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) staan. Tevens is een groot aantal archeologische waarnemingen uit de omgeving bekend (afb. 2 en paragraaf 2.1). HVO-ontwikkeling gaf daarom namens de eigenaar, dhr. A.W. ter Stege, Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) de opdracht een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureau- en een booronderzoek uit te voeren op het nieuw te bebouwen terrein. Het booronderzoek werd op 13 september 2004 uitgevoerd door mw. drs. M. Es-sink en mw. drs. M.J.M. de Wit. Voorafgaand aan het booronderzoek werd een bureauonderzoek uitgevoerd.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

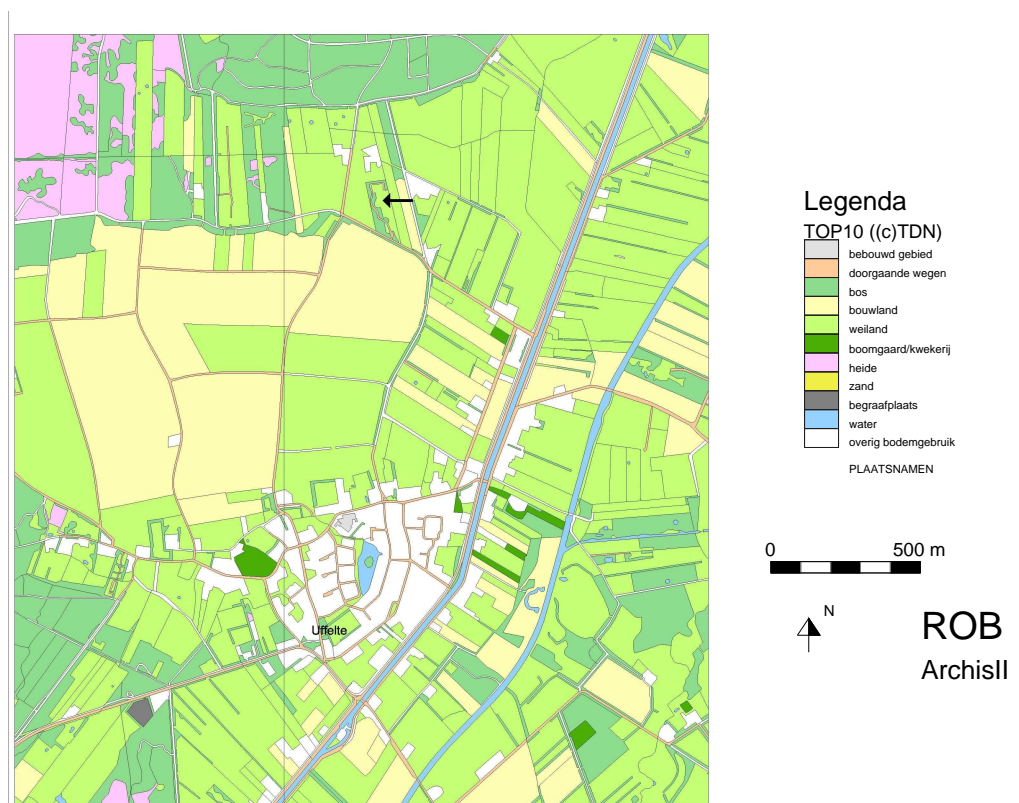
Het onderzoeksgebied ligt aan Weg achter de Es 8 te Uffelte, ten noorden van de Noordesch (afb. 1 en 2). Ten tijde van het onderzoek bestond het terrein rond de woning uit gazon en perken.

1.3 Objectgegevens

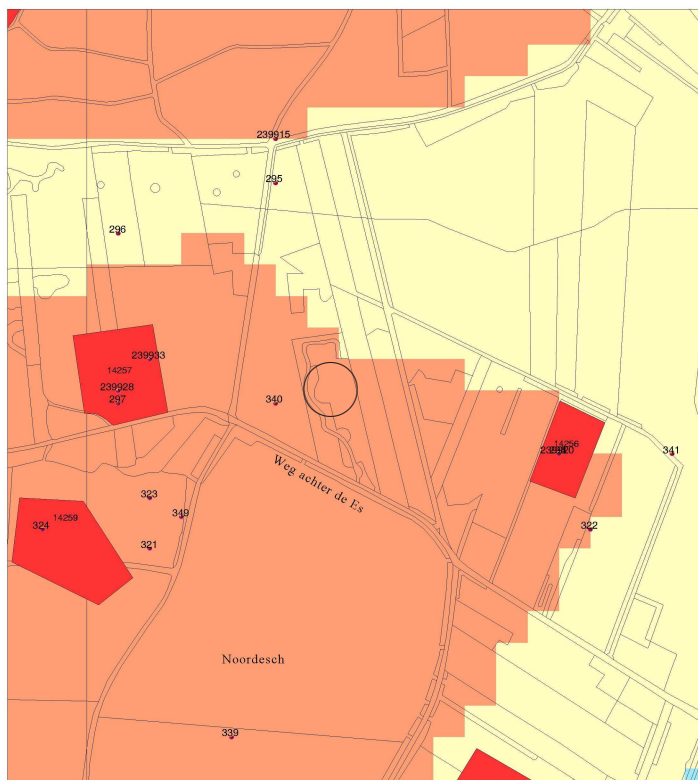
ARC-Projectcode	2004/243
Provincie	Drenthe
Gemeente	Westerveld
Plaats	Uffelte
Toponiem	Weg achter de Es 8
Kaartblad	16H
Coördinaten	214.625/535.500
Periode	–
Type object	–
Type bodem	Leemarm/zwak lemig fijn zand, veldpodzol

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het archeologisch IVO is om de bodemopbouw te bestuderen en na te gaan of zich in de bodem archeologisch interessante lagen, sporen en/of vondsten bevinden.

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied (pijl). Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 20 september 2004.

Legenda

- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN
- TOP10 ((c)TDN)
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhog trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhog trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

0 100 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 2 De omgeving van het onderzoeksgebied met de IKAW-waarden en archeologische monumenten en waarnemingen. Het onderzoeksgebied ligt in de cirkel. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 20 september 2004.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken werden op het onderzoeksterrein in totaal vijf boringen gezet ten behoeve van de archeologie (afb. 3 en bijlage 1). Deze boringen werden rondom de huidige woning gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen.

De boorkernen werden zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens werd de bodemopbouw per boring beschreven en werd er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 8 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was slecht, aangezien het terrein uit gazon en perk bestond.

2 Resultaten

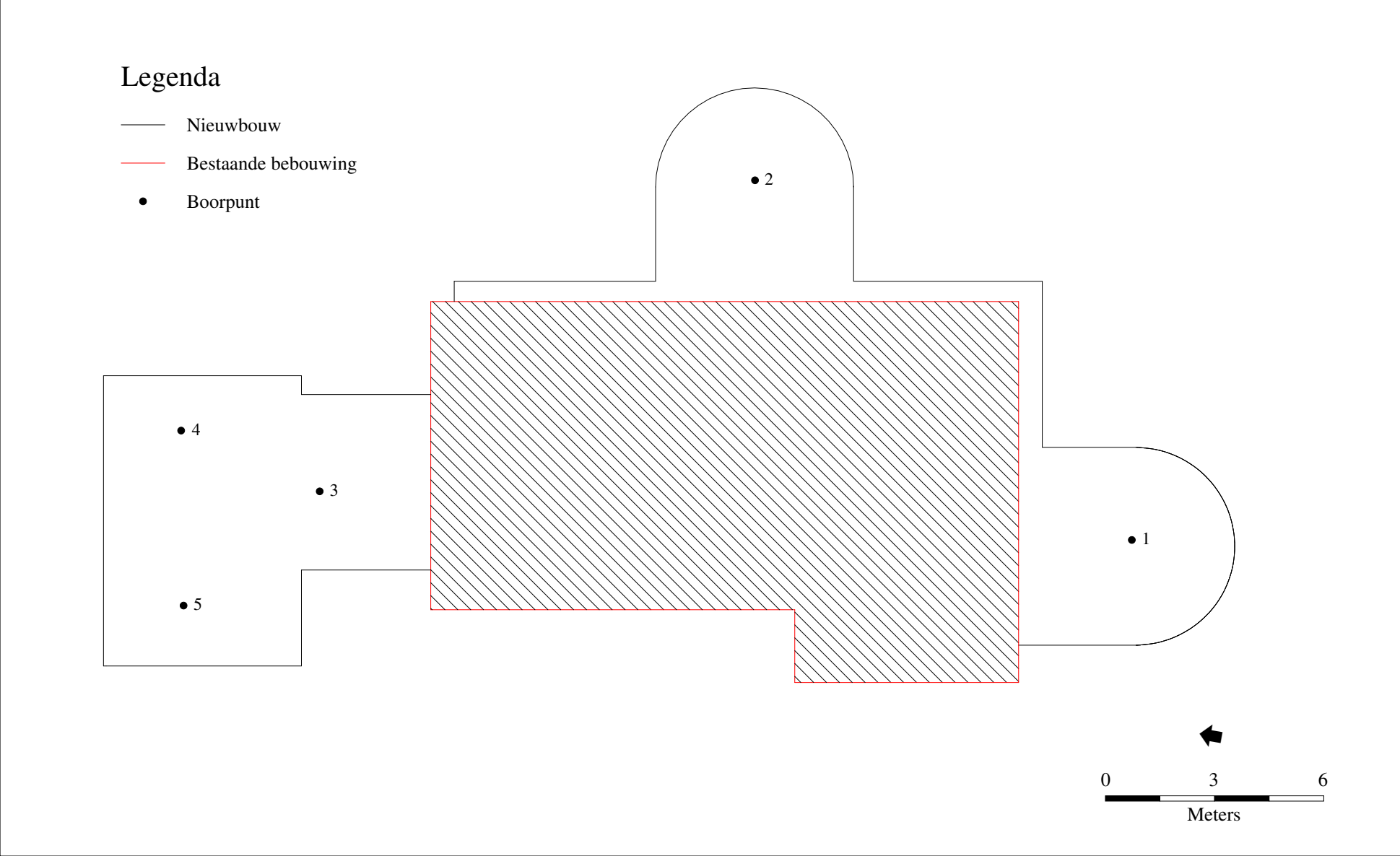
2.1 Bureauonderzoek

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) hoog. In de nabije omgeving van het gebied liggen drie terreinen die volgens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) van archeologische betekenis zijn.¹ Op de terreinen (nrs. 14256, 14257 en 14256) zijn bewoningssporen uit het Laat-Paleolithicum, Mesolithicum en Neolithicum gevonden en sporen van menselijke activiteiten uit de Bronstijd, IJzertijd en de Romeinse Tijd (afb. 2 en bijlage 3). Daarnaast is uit de omgeving een groot aantal archeologische waarnemingen bekend. Het gaat om vondsten van paleolithisch vuursteen (nr. 239915), paleolithisch/mesolithisch vuursteen (nr. 239920), mesolithisch vuursteen (nrs. 295, 296 en 297), neolithisch vuursteen (nrs. 321 t/m 324, 340 en 341), IJzertijdaardewerk (nr. 239928) en laat-middeleeuws steengoed (nr. 349). Eén waarnemingsnr., 239933, betreft vuursteen dat niet gedateerd kan worden.

2.2 Bodemopbouw

De bodemopbouw van het onderzoeksgebied bestaat uit geel dekzand (C-horizont) waarop een ca. 20–45 cm dikke bouwvoor ligt (bijlage 1). De overgang tussen beide lagen is scherp. In boring 1 zit tussen beide lagen een menglaag en in boring 2 zit tussen de bouwvoor en de C-horizont een verstoorde laag met baksteenfragmenten, die waarschijnlijk een restant is van de bouwwerkzaamheden van het huidige woonhuis. Rond het huis is een duidelijke ophoging te zien, die de overgang van tuin naar woonhuis markeert (het huis ligt iets hoger dan de omringende tuin). Boring 3 is vrij dichtbij het huis gezet, en in deze boring is dan ook onder de bouwvoor een 25 cm dikke ophogingslaag te zien, bestaande uit donkergrijs zand.

¹Bron: Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland (Archis).

Afbeelding 3 Het huis aan Weg Achter de Es 8 met toekomstige nieuwbouw en de boorpunten (kaart B. Schomaker).

2.3 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn geen vondsten in de boorkernen of aan de oppervlakte aangetroffen.

3 Conclusies

Het archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) heeft aangetoond dat zich op het onderzoeksterrein geen intacte bodem meer bevindt. Op de C-horizont (dekzand) bevindt zich direct de bouwvoor, met al dan niet een verstoorde laag tussen beide. De grens tussen de het dekzand en de bouwvoor is scherp, waaruit blijkt dat de oorspronkelijke bovenkant van het dekzand is afgetopt. Indien de top van het dekzandpakket intact zou zijn, hetgeen veelal te zien is aan de aanwezigheid van een podzolprofiel (A-, E-, B-, C-horizont), zouden er archeologische sporen en vondsten uit de prehistorie aanwezig kunnen zijn. Dit is hier niet het geval.

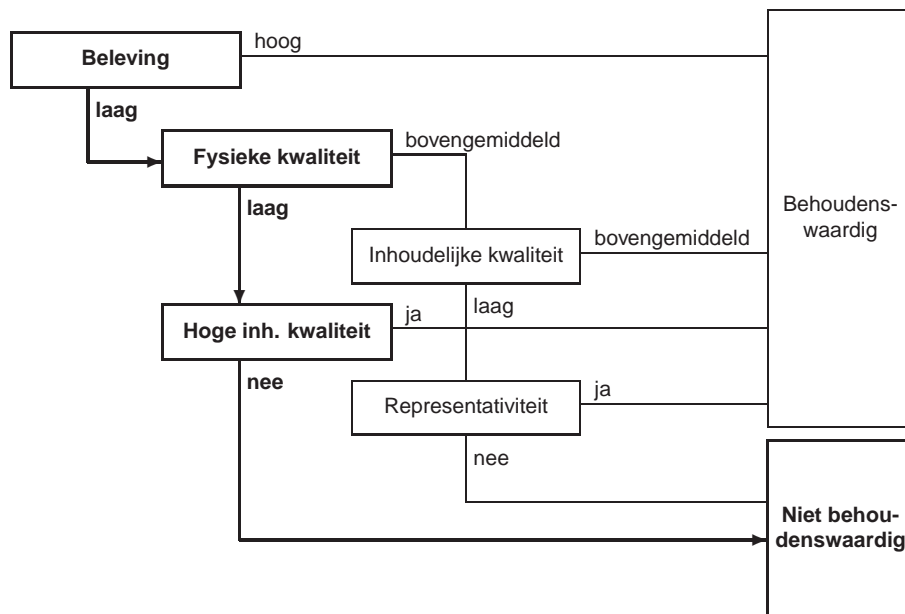
4 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 2. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder 'KNA: inventariserend veldonderzoek'.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	
herinneringswaarde	–	

<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	1	
conservering	1	

<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	1	
informatiewaarde	1	
ensemblewaarde	1	
representativiteit	–	

5 Aanbeveling

Naar de maatstaven van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0, is het onderzoeksgebied niet behoudenswaardig. De top van het dekzandpakket blijkt in het gehele onderzoeksterrein verstoord te zijn. Archeologische sporen en/of vondsten zullen niet of niet *in situ* aanwezig zijn. De opdrachtgever wordt aanbevolen geen verder archeologisch onderzoek op het terrein te laten uitvoeren. Het terrein kan worden vrijgegeven voor de beoogde bouw.

Literatuur

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0.*
Amersfoort.

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

h1 zwak humeus h2 matig humeus Zs1 zand, zwak siltig

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	bouwvoor
45	Zs1		geleidelijk	bruingeel	C-horizont vermengd met bouwvoor
100	Zs1			lichtbruingeel	C-horizont

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	bouwvoor
45	Zs1		scherp	mix	verstoord, baksteenfragmenten
100	Zs1			lichtbruingeel	C-horizont

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	bouwvoor
45	Zs1	h2	scherp	donkergrijs	recent opgebrachte laag
100	Zs1			bruingeel	C-horizont

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	bouwvoor
100	Zs1			bruingeel	C-horizont

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
45	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	bouwvoor
100	Zs1			bruingeel	C-horizont

Bijlage 2 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaaftheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaaftheid sporen; ruimtelijke gaaftheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context (voorkomen van monumenten uit openvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaaftheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart

Bijlage 3 Periodisering

De onderstaande tabel geeft een vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (conform Brandt et al. 1992).

Periode	
Paleolithicum	8800 v. Chr. en eerder
Mesolithicum	8800–4900 v. Chr.
Neolithicum	5300–2000 v. Chr.
Bronstijd	2000–800 v. Chr.
IJzertijd	800–12 v. Chr.
Romeinse Tijd	12 v. Chr. – 450 n. Chr.
Vroege Middeleeuwen	450–1050 n. Chr.
Late Middeleeuwen	1050–1500 n. Chr.
Nieuwe Tijd	1500 n. Chr. tot heden